

Pohjois-Savon aluepelastuslautakunta

5 §

20.1.2021

§ 58

Asianro 10659/01.02.01.01/2020

Pohjois-Savon pelastuslaitoksen varallaolovaatimukset**Päätöshistoria**

Pohjois-Savon aluepelastuslautakunta 20.1.2021 5 §

Tausta

Pohjois-Savon pelastuslaitoksen pelastustoiminnan välitön lähtövalmius maakunnan päiväpaloasemilla on organisoitu virka-ajan ulkopuolella henkilöstön varallaolojärjestelmällä. Pohjois-Savon alueellisen pelastustoimen henkilöstön palvelussuhteen ehtoihin sovelletaan 6.2.2004 voimaan tullutta paikallista sopimusta. Varallaolon sisällöstä on sovittu erillisellä ko. paikallissopimuksella henkilöstöjärjestöjen edustajien ja Pohjois-Savon pelastuslaitoksen/Kuopion kaupungin kanssa.

Paikallisessa sopimuksessa on todettu muun muassa seuraavaa: "Kyseessä on vapaamuotoinen varallaolo. Varallaolijan tulee olla välittömästi tavoitettavissa matkapuhelimessa tai muulla viestivälineellä. Hänellä on oikeus liikkua lähtövalmiina taajaman läheisyydessä. Varallaolo korvataan vuoden 2004 alusta lukien 35 % mukaan ja vuoden 2005 alusta lukien 37 % mukaan. Vuoden 2006 alusta lukien viikonlopun varallaolo ja arkipyhän varallaolo korvataan 40 % mukaan. Viikonlopun varallaolo alkaa, kun perjantain työvuoro päättyy. Viikonlopun varallaolo päättyy, kun maanantain työvuoro alkaa. Arkipyhän varallaolo alkaa, kun sitä edeltävän työvuoro päättyy. Arkipyhän varallaolo päättyy, kun sitä seuraava työvuoro alkaa. Varallaolosta ei anneta em. korvausten lisäksi ylimääräistä vapaata, ellei kyse ole työaikalain viikkolevon antamisesta. Varallaolo koskettaa vain kiireellistä pelastustoimintaa, valmiuden ylläpitoa tai vastaavaa. Varallaolossa olevien henkilöiden ei tarvitse tehdä hallinnollisia töitä ylitöinä paloasemilla."

KVTES III luvun 5 §: "Varallaoloaika" mukaan: "Varallaololla tarkoitetaan sitä, että viranhaltijan/työntekijän on oltava tavoitettavissa niin, että hänet voidaan tarvittaessa kutsua työhön. Varallaoloksi ei katsota velvollisuutta olla työpaikalla työvalmiudessa paitsi silloin, kun viranhaltijalle/työntekijälle on annettu lupa olla varalla valintansa mukaan joko työpaikalla tai määrätyn ehdoin sen ulkopuolella. Varallaoloaika ei lueta työaikaan. Varallaoloajan pituus ja varallaolon toistuvuus eivät saa haitata kohtuuttomasti viranhaltijan/työntekijän vapaa-ajan käyttöä. Viranhaltijalla varallaolovelvollisuus perustuu sopimuksen tai määräykseen ja työntekijällä sopimukseen."

Korkein oikeus (KKO) on 25.6.2015 antamassaan ennakkopäätöksessä (KKO:2015:48) ottanut kantaa palomiehen varallaoloon ja sen korvaavuuteen. Korkein oikeus oli päätöksessään todennut, että varallaolo tulee lukea työajaksi, jos työntekijä on tällöin tosiasiallisesti samalla tavalla työhön sidottu kuin varsinaisia työtehtäviä suorittaessaan. KKO on todennut,

että valmiusajan pituus on keskeinen lähtökohta arvioitaessa työntekijän sidonnaisuutta työhönsä. Kyseisessä tapauksessa kyseessä on ollut viiden minuutin kirjattu lähtöaikavaatimus. Mitä pidempi valmiusaika on, sitä enemmän arvioinnissa on syytä kiinnittää huomiota myös muihin seikkoihin.

Pohjois-Savon pelastuslaitoksella ei ole määritelty lähtövalmiusaikaa.

Korkeimman oikeuden ratkaisuun perustuen, että varallaolo olisi työajaksi luettavaa aikaa, on pelastuslaitoksiin saapunut varallaolovaatimuksia. Vaatimuksissa on vaadittu, että varallaoloaika tulisi lukea työajaksi ja ko. henkilöille tulisi varallaoloaika korvata työaikana. Pelastuslaitosten sopimukset varallaolosta ovat erilaisia. Varallaolokanteita on tulkittu pelastuslaitos kerrallaan tapauskohtaisesti. Muun muassa Etelä-Karjalassa ja Keski-Suomessa varallaolosta on oikeuden ratkaisu, joissa varallaolo on tuomittu työajaksi. Varallaoloa tekevistä pelastuslaitoksista 14 on jo luopunut tai luopumassa varallaolosta.

Myös Pohjois-Savon pelastuslaitokselle on saapunut oheisia varallaolovaatimuksia.

Vaatimusmäärät

Henkilöiden lukumäärä, jotka ovat esittäneet vaatimuksen Pohjois-Savon pelastuslaitokselle/Kuopion kaupungille, on 108 henkilöä (pvm 11.1.2021 tieto). Vaatimusten esittäjien vaatimussumma euromääränä on 12 075 813, 26 euroa. Huomioitava on, että kaikki vaatimusten esittäjät (41 henkilöä) eivät ole vaatimuksissaan esittäneet euromääräistä vaatimusta. Näin ollen kokonaisvaatimussumma on huomattavasti oheista summaa korkeampi. Pohjois-Savon pelastuslaitos on arvioinut, että kokonaisvaatimussumma on tällä hetkellä noin 20.000.000 euroa.

Muuta

Pohjois-Savon pelastuslaitoksen varallaolovaatimuskäsittely on vireillä työtuomioistuimessa. Pohjois-Savon pelastuslaitos odottaa asiasta työtuomioistuimen ratkaisua saapuvaksi vuoden 2021 aikana.

Vaikutusten arviointi

Mikäli varallaolo muuttuu työajaksi, vaikuttaa se kuntien pelastustoimen maksuosuuksiin takautuvasti, ja käytännössä muuttaa nykyisen varallaoloon perustuvan valmiuden ylläpidon pienissä ja keskisuurissa kunnissa taloudellisesti ja myös henkilöstön saatavuuden mukaan mahdottomaksi.

Tällä hetkellä yksikönjohtaja- ja miehistövarallaoloa tehdään maakunnan 19 kunnasta kaikissa muissa kunnissa paitsi 24/7 paloasemilla Iisalmissa, Siilinjärvellä, Kuopiossa Neulamäessä ja Petosella ja Varkaudessa. Lisäksi on päivystävien palomestarien P32 ja P33 varallaoloringit pohjoisella ja eteläisellä toimialueilla. Joukkuetason ja sitä suurempien muodostelmien johtamistasot ensivaiheessa perustuvat kolmen päivystävän palomestarin liittymiseen tehtävään. Lisäksi voidaan hälyttää esikuntaryhmä, jolla on vasteaikana yksi tunti ilman varallaolovelvoitetta, ja jonka aikana tehtävää johtavat päivystävät palomestarit. Kuopio P31 vastaa myös maakunnallisesta tilanneseurannasta (P20) virka-ajan ulkopuolella. Varallaolon poistuminen tuo epävarmuutta pienten kuntien tehtävien hoitoon, ja vaatii tehtävien seurantaa lähimmillä 24/7 paloasemilla. Jos hälytyksiin ei saada

vastetta, on 24/7 paloasemista liityttävä tehtävään. Varallaolon kompensoimiseksi on ajateltu lisättävän 24/7 paloasemien määrää viidellä päivystävällä paloasemalla keski-suuriin kuntiin (Leppävirta, Suonenjoki, Lapinlahti, Kiuruvesi, Nilsiä). Arvio kompensointikuluista on 2,5 M € kyseisten viiden 24/7 pelastusaseman osalta. Kompensointikuluihin voidaan hyödyntää varallaoloon tarkoitettua nykyistä määrärahaa. Nykyisin varallaolokorvauksia maksetaan n. 1,2 M € vuodessa. Arvioitu uusien virkojen lisätarve on 20-25 henkilötyövuotta (htv) riippuen työaika muodosta (vuorokausirytmii tai kaksivuororjärjestelmä) ja pelastusaseman yöajan vahvuudesta. Henkilötyövuosiarvioissa on huomioitu nykyiset pelastusasemien virat.

Varallaolon poistuminen tuo merkittävän lisän kuntien maksuosuuksiin pelastusaseman henkilöstökulujen nousun myötä ja mahdollisten maksuun tuomittavien varallaolokorvausten ja päivystysjärjestelmien kompensatiokustannusten muodoissa.

Esitys

Pohjois-Savon aluepelastuslautakunta merkitsee tiedoksi Pohjois-Savon pelastuslaitokselle tehdyt varallaolovaatimukset ja esittää Kuopion kaupunginhallitukselle, että kaupunginhallitus merkitsee tiedoksi Pohjois-Savon pelastuslaitokselle tehdyt varallaolovaatimukset.

Valmistelija

Paavo Tiitta

Laura Natunen

etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

puh. +358 17 18 8103

puh. +358 44 718 8111

Päätösehdotus

Pelastusjohtaja Jukka Koponen

Pohjois-Savon aluepelastuslautakunta merkitsee tiedoksi Pohjois-Savon pelastuslaitokselle tehdyt varallaolovaatimukset ja esittää Kuopion kaupunginhallitukselle, että kaupunginhallitus merkitsee tiedoksi Pohjois-Savon pelastuslaitokselle tehdyt varallaolovaatimukset.

Päätös

Asian käsittelyn aikana pelastusjohtaja muutti päätösehdotustaan seuraavasti:

Pohjois-Savon aluepelastuslautakunta merkitsee tiedoksi Pohjois-Savon pelastuslaitokselle tehdyt varallaolovaatimukset ja esittää Kuopion kaupunginhallitukselle, että kaupunginhallitus merkitsee tiedoksi Pohjois-Savon pelastuslaitokselle tehdyt varallaolovaatimukset. Pohjois-Savon pelastuslaitos lähettää tietoa varallaoloasiasta kaikille Pohjois-Savon kunnille ja järjestää asiasta kuntien yhteisen keskustelutilaisuuden.

Pohjois-Savon aluepelastuslautakunta hyväksyi muutetun päätösehdotuksen yksimielisesti.

Pöytäkirjaan merkittiin, että taloussuunnittelija Reija Sihvola poistui kokouksesta tämän asian käsittelyn jälkeen klo 17.00.

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Jarmo Pirhonen

Kaupunginhallitus merkitsee tiedoksi Pohjois-Savon pelastuslaitokselle tehdyt varallaolovaatimukset.

Päätös

Merkittiin, että asia käsiteltiin kokouksessa asiakohtana 3.

Pelastusjohtaja Jukka Koponen oli kokouksessa kuultavana asiakohdassa. Talousjohtaja Pauliina Pietikäinen ja taloussuunnittelupäällikkö Jaana Kuuva olivat kokouksessa läsnä asiaa käsiteltäessä.

Keskusteltuaan kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti kaupunginjohtajan tekemän päätösehdotuksen.

